



**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення вченої ради університету
25 червня 2026 року,
протокол № 13.

Т.в.о. ректора, голова вченої ради
університету, доктор юридичних наук,
професор



Олег ОМЕЛЬЧУК

25 червня 2026 року

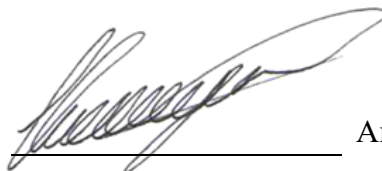
М.П.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ»
для підготовки на другому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня магістра
за спеціальністю D8 Право галузі знань D Бізнес, адміністрування та право
Освітня програма «Магістр права»**

м. Хмельницький
2026

РОЗРОБНИК:

доцент кафедри міжнародного та
європейського права,
доктор філософії, доцент
17 червня 2026 року



Андрій ІВАНИЦЬКИЙ

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри міжнародного та
європейського права
17 червня 2026 року, протокол № 13.

Завідувачка кафедри,
кандидатка юридичних наук, доцентка
17 червня 2026 року



Світлана ЛОЗІНСЬКА

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми
18 червня 2026 року



Сергій КРУШИНСЬКИЙ

Декан юридичного факультету,
кандидат юридичних наук, доцент
18 червня 2026 року



Віктор ЗАХАРЧУК

Рішення методичної ради університету
18 червня 2026 року, протокол № 8.

Голова методичної ради університету,
кандидатка наук з державного
управління, доцентка
18 червня 2026 року



Ірина КОВТУН

ЗМІСТ

		Стор.
1.	Опис навчальної дисципліни	– 4
2.	Програмні компетентності і заплановані результати навчання	– 4
3.	Програма навчальної дисципліни	– 5
4.	Структура вивчення навчальної дисципліни	– 7
	4.1. Тематичний план навчальної дисципліни	– 7
	4.2. Аудиторні заняття	– 8
	4.3. Самостійна робота студентів	– 8
5.	Методи навчання та контролю	– 8
6.	Схема нарахування балів	– 9
7.	Рекомендовані джерела	– 9
	7.1. Основні джерела	– 9
	7.2. Допоміжні джерела	– 10
8.	Інформаційні ресурси в Інтернеті	– 11

1. Опис навчальної дисципліни

1. Шифр і назва галузі знань	– D Бізнес, адміністрування та право
2. Код і назва спеціальності	– D8 Право
3. Назва спеціалізації	– немає
4. Назва дисципліни	– Міжнародно-правові механізми відшкодування шкоди
5. Тип дисципліни	– вибіркова
6. Освітній рівень, на якому вивчається дисципліна	– другий
7. Ступінь вищої освіти, що здобувається	– магістр
8. Загальний обсяг вивчення дисципліни (кредитів ЄКТС / годин)	– 3 / 90
9. Форма семестрового контролю	– залік
10. Місце дисципліни в логічній схемі: дисципліна пов'язана з такими навчальними дисциплінами:	– Застосування Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод; Україна в міжнародному правовому вимірі; Практика забезпечення конституційних прав людини
11. Мова вивчення дисципліни	– українська

2. Програмні компетентності і заплановані результати навчання

Програмні компетентності, які здобуваються під час вивчення навчальної дисципліни	Загальні компетентності ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; ЗК 3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; ЗК 7. Здатність приймати обґрунтовані рішення. Спеціальні компетентності СК 5. Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції; СК 6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію; СК 15. Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості.
Програмні результати навчання	РН 6. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи; РН 7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання; РН 8. Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності; РН 11. Використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції; РН 13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових

	інститутів; РН 14. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування.
--	---

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Теоретико-правові засади міжнародно-правового відшкодування шкоди

Поняття міжнародно-правової відповідальності держав, міжнародних організацій та інших суб'єктів міжнародного права. Поняття шкоди у міжнародному праві, її види та особливості. Матеріальна та моральна шкода. Принцип повного відшкодування шкоди (Full Reparation Principle). Форми міжнародно-правової відповідальності: реституція, компенсація, сатисфакція та гарантії неповторення порушень. Джерела міжнародного права, що регулюють питання відшкодування шкоди. Проект Статей Комісії міжнародного права ООН про відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння (ARSIWA), практика Міжнародного Суду ООН та сучасні доктринальні підходи до інституту міжнародно-правової відповідальності.

Тема 2. Універсальні міжнародно-правові механізми відшкодування шкоди

Міжнародні стандарти відшкодування шкоди у системі Організації Об'єднаних Націй. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права та право на ефективний засіб юридичного захисту. Основні принципи та керівні положення ООН щодо права потерпілих на правовий захист і відшкодування шкоди (Basic Principles and Guidelines on the Right to a Remedy and Reparation). Практика Комітету ООН з прав людини щодо компенсації шкоди. Особливості відшкодування шкоди за результатами діяльності договірних органів ООН. Значення рекомендацій міжнародних органів для національних механізмів захисту.

Тема 3. Європейські міжнародно-правові механізми відшкодування шкоди

Право на ефективний засіб юридичного захисту у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Статті 13 та 41 Конвенції. Поняття справедливої сатисфакції (Just Satisfaction). Підходи Європейського суду з прав людини до визначення матеріальної та моральної шкоди. Практика ЄСПЛ щодо визначення розміру компенсації, судових та інших витрат, причинно-наслідкового зв'язку між порушенням та шкодою. Виконання рішень ЄСПЛ у частині виплати справедливої сатисфакції.

Тема 4. Відшкодування шкоди внаслідок міжнародних злочинів та збройних конфліктів

Поняття міжнародних злочинів та міжнародних гуманітарних правопорушень. Механізми компенсації шкоди жертвам воєнних злочинів, злочинів проти людяності, геноциду та злочину агресії. Практика Міжнародного кримінального суду щодо відшкодування шкоди потерпілим. Особливості компенсації шкоди, завданої міжнародними збройними конфліктами. Правове становище потерпілих від міжнародних злочинів.

Тема 5. Міжнародно-правові механізми відшкодування шкоди, завданої агресією російської федерації проти України

Міжнародно-правові підстави відповідальності держави-агресора. Реєстр збитків, завданих агресією російської федерації проти України (Register of Damage for Ukraine). Компенсаційний механізм Ради Європи. Заморожені активи російської федерації та перспективи їх використання для компенсації шкоди. Міжнародна практика компенсації шкоди державам, юридичним та фізичним особам. Особливості документування збитків та міжнародного визнання вимог потерпілих.

Тема 6. Відшкодування шкоди фізичним та юридичним особам у міжнародному праві

Особливості міжнародно-правового захисту права власності. Відшкодування шкоди фізичним та юридичним особам у практиці ЄСПЛ, міжнародних інвестиційних арбітражів та інших міжнародних судових установ. Матеріальна та моральна шкода юридичних осіб. Методика визначення розміру збитків. Втрата майна, упущена вигода, компенсація непрямих збитків. Практика міжнародних судових установ щодо оцінки доказів.

Тема 7. Національні механізми реалізації міжнародно-правових стандартів відшкодування шкоди

Імплементація міжнародних стандартів відшкодування шкоди в законодавство України. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини». Судова практика Верховного Суду щодо компенсації шкоди за порушення прав людини. Виконання міжнародних судових рішень в Україні. Роль національних судів у забезпеченні ефективного відновлення порушених прав.

Тема 8. Особливості доказування та оцінки шкоди у міжнародному судочинстві

Поняття доказів у міжнародному судочинстві. Доказування матеріальної, моральної та екологічної шкоди. Стандарти доказування у практиці ЄСПЛ, Міжнародного Суду ООН та Міжнародного кримінального суду. Причинно-наслідковий зв'язок між міжнародно-протиправним діянням і завданою шкодою. Методики оцінки збитків, міжнародні стандарти визначення розміру компенсації та практика експертного підтвердження шкоди.

Тема 9. Сучасні тенденції розвитку міжнародно-правових механізмів відшкодування шкоди

Новітні міжнародні компенсаційні механізми. Відшкодування шкоди внаслідок масових порушень прав людини, міжнародного тероризму, екологічних катастроф та кіберінцидентів. Цифровізація процесів документування шкоди. Перспективи розвитку міжнародних механізмів компенсації у XXI столітті. Актуальні тенденції розвитку міжнародної судової практики щодо відшкодування шкоди. Перспективи удосконалення міжнародного та національного законодавства з урахуванням сучасних викликів і досвіду України.

4. Структура вивчення навчальної дисципліни

4.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин											
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
			Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС		Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Теоретико-правові засади міжнародно-правового відшкодування шкоди	10	2	2	-	-	6	10	-	-	-	-	10
2	Універсальні міжнародно-правові механізми відшкодування шкоди	10	2	2	-	-	6	10	2	-	-	-	8
3	Європейські міжнародно-правові механізми відшкодування шкоди	10	2	2	-	-	6	10	2	1	-	-	7
4	Відшкодування шкоди внаслідок міжнародних злочинів та збройних конфліктів	10	2	2	-	-	6	10	2	1	-	-	7
5	Міжнародно-правові механізми відшкодування шкоди, завданої агресією російської федерації проти України	10	2	2	-	-	6	10	-	-	-	-	10
6	Відшкодування шкоди фізичним та юридичним особам у міжнародному праві	10	2	2	-	-	6	10	2	2	-	-	6
7	Національні механізми реалізації міжнародно-правових стандартів відшкодування шкоди	10	2	2	-	-	6	10	2	2	-	-	6
8	Особливості доказування та оцінки шкоди у міжнародному судочинстві	10	2	2	-	-	6	10	-	-	-	-	10
9	Сучасні тенденції розвитку міжнародно-правових механізмів відшкодування шкоди	10	2	2	-	-	6	10	-	-	-	-	10
	Всього годин	90	18	18	-	-	54	90	10	6	-	-	74

4.2. Аудиторні заняття

4.2.1. Аудиторні заняття (лекції, семінарські (практичні) заняття) проводяться згідно з темами та обсягом годин, передбачених тематичним планом.

4.2.2. Плани лекцій з передбачених тематичним планом тем визначаються в силабусі навчальної дисципліни.

4.2.3. Плани семінарських (практичних) занять з передбачених тематичним планом тем, засоби поточного контролю знань визначаються в силабусі навчальної дисципліни.

4.3. Самостійна робота студентів

4.3.1. Самостійна робота студентів включає опрацювання завдань до кожної теми та виконання індивідуальних завдань.

4.3.2. Завдання для самостійної роботи студентів, а також порядок здобуття балів за самостійну роботу визначаються в силабусі навчальної дисципліни.

5. Методи навчання та контролю

Під час лекційних занять застосовуються:

- 1) традиційний усний виклад змісту теми;
- 2) слайдова презентація;
- 3) дискусія.

На семінарських (практичних) заняттях застосовуються:

- 1) дискусійне обговорення проблемних питань;
- 2) вирішення ситуаційних завдань;
- 3) складання та розгляд окремих процесуальних документів.

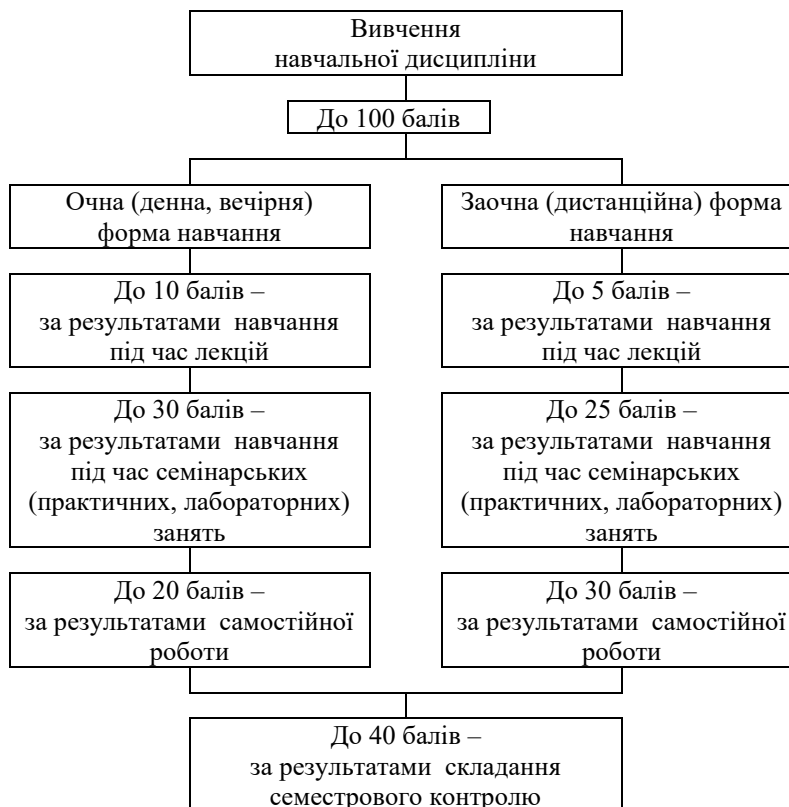
Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться у таких формах:

- 1) усне або письмове опитування на семінарських заняттях;
- 2) перевірка виконання поточних контрольних робіт у формі тестування;
- 3) складання та обговорення окремих процесуальних документів за ситуаційними завданнями;
- 4) захист підготовленого публічного виступу.

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі заліку. Залікова оцінка виставляється на підставі результатів поточного оцінювання або складання заліку, який проводиться у формі тестування. У випадку необхідності проведення заліку онлайн, він проводиться у формі тестування із застосуванням комп'ютерних технологій в режимі реального часу.

6. Схема нарахування балів

6.1. Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:



6.2. Обсяг балів, здобутих студентами під час лекцій, семінарських занять, самостійної роботи студентів визначаються у силабусі з дисципліни.

7. Рекомендовані джерела

7.1. Основні джерела

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
2. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України від 06 вересня 2012 року № 5207-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>.
3. Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України: Закон України від 23 лютого 2023 року № 2923-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2923-20#Text>.
4. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 року № 776/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-вр#Text>.
5. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 року № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>.
6. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text.

7. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
8. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text.
9. Римський Статут Міжнародного Кримінального Суду від 17 липня 1998 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text.
10. Конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text.
11. Антонович М. М. Міжнародне публічне право: навчальний посібник. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2011. 384 с.
12. Буткевич В. Г., Мицик В. В., Задорожній О. В. Міжнародне право. Основи теорії: підручник. Київ: Либідь, 2002. 608 с.
13. Міжнародне право: навчальний посібник / за ред. М. В. Буроменського. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 336 с.
14. Міжнародне гуманітарне право: навчальний посібник / В. П. Базов, І. В. Качан, І. М. Майоров, Ю. М. Поніматченко. Київ: Варта, 2000.
15. Дмитрієв А. І., Дяченко В. І., Цибуленко Є. М., Цюрупа М. В. Міжнародне гуманітарне право: філософсько-правова доктрина регулювання збройних конфліктів. Книга четверта: Джерела, принципи, норми. Київ: Сфера, 2000.
16. Базов В. П. Кримінальна відповідальність за серйозні порушення міжнародного гуманітарного права: монографія. Київ: Істина, 2003.
17. Шевчук С. В. Судовий захист прав людини. Практика Європейського суду з прав людини у контексті західної правової традиції. Київ: Реферат, 2006. 848 с.
18. Рабінович П. М., Хавронюк М. І. Права людини і громадянина: навчальний посібник. Київ: Атіка, 2004. 464 с.
19. Краснова М. В. Компенсація шкоди за екологічним законодавством України (теоретико-правові аспекти): монографія. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 439 с.
20. Іваницький А. М. Захист права власності юридичних осіб крізь призму практики Європейського суду з прав людини: монографія. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2025. 256 с.

7.2. Допоміжні джерела

1. Brownlie I. System of the Law of Nations: State Responsibility. Part I. Oxford: Clarendon Press, 1983. 302 p.
2. Crawford J. State Responsibility: The General Part. Cambridge: Cambridge University Press, 2013. 912 p.
3. Crawford J., Pellet A., Olleson S. The Law of International Responsibility. Oxford: Oxford University Press, 2010. 1296 p.
4. Evans C. The Right to Reparation in International Law for Victims of Armed Conflict. Cambridge: Cambridge University Press, 2012. 298 p.
5. Ferstman C. Reparations for Victims of Genocide, War Crimes and Crimes against Humanity: Systems in Place and Systems in the Making. 2nd ed. Leiden; Boston: Brill Nijhoff, 2020. 790 p.
6. Gray C. Judicial Remedies in International Law. Oxford: Clarendon Press, 1987. 272 p.
7. de Greiff P. The Handbook of Reparations. Oxford: Oxford University Press, 2006. 1024 p.
8. Kolb R. The International Law of State Responsibility: An Introduction. Cheltenham; Northampton: Edward Elgar Publishing, 2017. 296 p.
9. Marboe I. Calculation of Compensation and Damages in International Investment Law. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2017. 576 p.

10. McCarthy C. *Reparations and Victim Support in the International Criminal Court*. Cambridge: Cambridge University Press, 2012. 430 p.
11. Moffett L. *Justice for Victims before the International Criminal Court*. London; New York: Routledge, 2014. 298 p.
12. Nollkaemper A., Plakokefalos I. *Principles of Shared Responsibility in International Law: An Appraisal of the State of the Art*. Cambridge: Cambridge University Press, 2014. 400 p.
13. Orakhelashvili A. *Peremptory Norms in International Law*. Oxford: Oxford University Press, 2006. 640 p.
14. Ripinsky S., Williams K. *Damages in International Investment Law*. London: British Institute of International and Comparative Law, 2008. 616 p.
15. Sabahi B. *Compensation and Restitution in Investor-State Arbitration: Principles and Practice*. Oxford: Oxford University Press, 2011. 280 p.
16. Shelton D. *Remedies in International Human Rights Law*. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2015. 512 p.
17. Tomuschat C. *Human Rights: Between Idealism and Realism*. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2014. 528 p.
18. United Nations. *Draft Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, with commentaries*. Yearbook of the International Law Commission. 2001. Vol. II. Part Two. URL: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/9_6_2001.pdf.
19. United Nations. *Draft Articles on Diplomatic Protection, with commentaries*. Yearbook of the International Law Commission. 2006. Vol. II. Part Two. URL: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/9_8_2006.pdf.
20. Register of Damage Caused by the Aggression of the Russian Federation against Ukraine. Rules Governing the Submission, Processing and Recording of Claims. The Hague, 2024. URL: <https://rd4u.coe.int/>.

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <https://www.rada.gov.ua> – Офіційний сайт Верховної Ради України.
2. <https://www.president.gov.ua> – Офіційний сайт Президента України.
3. <https://www.kmu.gov.ua> – Офіційний сайт Кабінету Міністрів України.
4. <https://www.supreme.court.gov.ua> – Офіційний сайт Верховного Суду.
5. <https://www.court.gov.ua> – Веб-портал «Судова влада України».
6. <https://www.gp.gov.ua> – Офіційний сайт Офісу Генерального прокурора.
7. <https://www.npu.gov.ua> – Офіційний сайт Національної поліції України.
8. <https://www.nbuv.gov.ua> – Сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського.
9. <https://hudoc.echr.coe.int/> - HUDOC (база рішень ЄСПЛ).
10. <https://reyestr.court.gov.ua/> - Єдиний державний реєстр судових рішень